

פרק ראשון - בתולה נשאת

משנה

55 שמואל את ביאור משנתני, שהוקשה לו מדוע לא תנשא ביום
 56 הראשון, בדברי המשנה להלן, והרי משנתני גילתה את טעמיה
 57 וביארה מדוע תיקנו שתינשא ביום הרביעי, ואף על פי כן לא
 58 למדנו ממנה טעם לכך שלא תינשא בראשון, וכיצד יתכן
 59 שמשנתני תבואר לפי המשנה להלן שבה לא ביאר התנא כלל
 60 את הטעם בתקנת זמן הנישואין.
 61 מיישבת הגמרא את דברי שמואל: אלא אמר רב יוסף, באמת אין
 62 משנתני מתפרשת על פי המשנה להלן, ואי איתמר – אם נאמרו
 63 דברים בשם שמואל בענין זה, הכי איתמר – כך נאמרו, אמר רב
 64 יהודה, אמר שמואל, שנינו במשנה מפני מה אמרו בתולה נשאת
 65 ליום הרביעי, שאם היה לו מענת בתולים היה משכים לבית דין, ועל
 66 זה הקשה שמואל, ותנשא באחד בשבת, שאם היה לו מענת בתולים
 67 היה משכים לבית דין, שהרי גם ביום שני בית דין יושבים בעיירות.
 68 ותיריך שמואל על פי מה ששנינו בברייתא להלן (ג), שקרו –
 69 מיהרו ונימנו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא החתן מורה
 70 בפעודה של הנישואין שלשה ימים, אחד בשבת ושני בשבת ושלישי
 71 בשבת, וברביעי פונקח, ומטעם זה תיקנו שלא תנשא בראשון, כי
 72 לא יהיה לו זמן להכין סעודה בראי, שכן אם יכניה קודם השבת
 73 יתקלקלו המאכלים. ועל זה הוסיף שמואל ואמר, ועכשיו ששנינו
 74 שמחמת תקנת שקרו אינו יכול לישאנה ביום ראשון, הרי אותה
 75 משנה ששנינו להלן שאם הגיע זמן ולא נישא, אוכלות משלו
 76 ואוכלות בתרומה, אין זאת אלא אם הגיע הזמן ביום הראוי
 77 לנישואין, אבל אם הגיע זמן ביום אחד בשבת, מתוך שאינו יכול
 78 לנשא, שהרי תיקנו חכמים שלא תנשא ביום ראשון, לפיכך אינו
 79 מעלה לה מזונות, שאנוס הוא מחמת תקנת חכמים שלא לישא.
 80 הוסיף רב יוסף על דברי שמואל: לפיכך – מדברי שמואל שחידש
 81 שאם הגיע זמן הנישואין ביום ראשון פטור הבעל מלהעלות לה
 82 מזונות, לפי שאנוס הוא ואינו יכול לישאנה, אם כן הוא הדין אם
 83 חלה הוא – הבעל, או שהחלה היא – האשה, או שפירקה נדה –
 84 שראתה דם נדות ונטמאה, ומחמת אחד מאלו המקרים אינו יכול
 85 לישאנה בזמן, אינו מעלה לה מזונות, שהרי אנוס הוא, וכל
 86 המעוכב מחמת אונס פטור מלעלות לה מזונות.
 87 הגמרא מביאה דעה אחרת בהלכה זו: שהיתה פשוטה לרב יוסף, יש
 88 מבני הישיבה שהסתפק בהלכה זו שהיתה פשוטה לרב יוסף, וכך
 89 הסתפק, באופן שחלה הוא ואינו יכול לישאנה, מהו – האם חייב
 90 במזונותיה, וצדדי הספק הם, שהרי התם, בהגיע הזמן באחד
 91 בשבת, מעמא מאי – מה טעמו של שמואל שפטור ממזונותיה,
 92 משום דאניס ואינו מעכב את הנישואין מרצונו, ואם כן הכא נמי –
 93 אף כאן כשהחלה הוא, האניס – הרי אנוס הוא, ויש לפטור
 94 ממזונות. או דלמא שיש לחלק, שהרי התם, בהגיע זמן באחד
 95 בשבת, אניס בתקנתא דתקינו ליה רבנן – אנוס הוא מחמת תקנת
 96 חכמים שתיקנו לטובתה, ולכן פטורוהו ממזונותיה, אבל הכא,
 97 בחלה הוא, לא – אינו אנוס מחמת תקנה שנתקנה לטובתה, אלא
 98 מחמת חלו, ויתכן שחייב במזונותיה.
 99 והוסיף להסתפק: ואם תמצא לומר – אם תפשוט את הספק ותאמר
 100 שאם חלה הוא, מעלה לה מזונות, עדיין יש להסתפק, אם חלה
 101 היא, מהו, האם מצי אמר לה – יכול הבעל לטעון כנגדה, אלא הא
 102 קאימנא, אני עומד ומוכח לנישואין, וכיון שאת מעכבת איני חייב
 103 במזונותיך, או דלמא שאף באופן זה חייב במזונותיה, כיון דמצינא
 104 אמרה ליה – יכולה היא לטעון כנגדו, מולך הוא גרם שחליתי,
 105 והרי זה כאדם שנתקפה ונשטפה שדה, שמולו גרם שנתקלקל
 106 השדה, ואף כאן מולו של הבעל גרם לחוליה, והרי זה כאילו הוא
 107 מעכב את הנישואין, וחייב במזונותיה.
 108 ועוד הסתפק: ואם תמצא לומר – אם תפשוט את הספק שאף אם
 109 היא חלתה חייב במזונותיה, משום דאמרה ליה נסתתפה שדהו,
 110 עדיין יש להסתפק באופן שפירקה נדה, מהו. מבררת הגמרא את
 111 אופן הספק: אם פירסה נדה בשעת ווסתה – בזמן שרגילה לראות
 112 בו דם נדות, לא תיכני לך – אין לך להסתפק,

2 משנתני מבארת את הזמן הראוי לנשוא בתולה. ויש להקדים
 3 ולבאר את מהות 'טענת בתולים' המוזכרת במשנה. אשה ארוסה
 4 או נשואה שזנתה עם אדם זר נאסרת על בעלה ועליו לגרשה.
 5 אמנם הנושא אשה בחזקת שהיא בתולה וכשבה עליה נתברר
 6 שהיא בעולה וטענת בתולים, אינה נאסרת על בעלה, לפי שיש
 7 בעיניה ספק ספיקא שנוהגים בו לקולא, ספק שמא נבעלה קודם
 8 שנתארסה, ואינה נאסרת בכך על בעלה, ואף אם נבעלה אחר
 9 שנתארסה יתכן שנאנסה, ואף בזה אינה נאסרת, אמנם פרסום
 10 הדבר יכול להביא לידי בירור האם נאסרה עליו.
 11 בתולה הנכנסת לחופה, תיקנו חכמים שתהא נשאת ליום הרביעי
 12 בשבת. ואלמנה, תיקנו חכמים שתנשא ליום החמישי בשבת.
 13 מבארת המשנה את טעם תקנת נשואי בתולה ברביעי: שפעמים
 14 בשבת (בשבווע) פתי דינין ויובין פעירות, ביום השני וביום
 15 החמישי, ולכך נישאת ביום רביעי, שאם היה לו לבעל מענת
 16 בתולים – שמצא שאשתו אינה בתולה, ויתכן שזינתה בעודה
 17 ארוסה ונאסרה עליו, היה משכים מיד למחרת בעוד כעסו עליו
 18 לבית דין היושבים ביום חמישי, וישען בפניהם את טענתו. אך אם
 19 ישאנה ביום אחר מימות השבוע חשבו חכמים שמא עד זמן מושב
 20 בית הדין תתקרב דעתו ולא יבא לפניהם, ותשאר תחתי בספק
 21 איסור. אמנם חכמי דבת דין יתכן שיתברר הדבר, כיון שמתוך
 22 כך יצא הקול על אשה זו שבעלה חושש שזנתה, ושמא יבואו
 23 עדים ויעידו אם זנתה באופן האוסרה על בעלה.

***

גמרא

26 שנינו במשנה: 'בתולה נשאת ליום הרביעי וכו', שפעמים בשבת
 27 בתי דינין יושבין בעיירות, ביום השני וביום החמישי. הגמרא
 28 מבארת מדוע לא תיקנו שבתולה תנשא אף ביום ראשון, שהרי אף
 29 למחרת בית דין יושבים לדון: אמר רב יוסף, אמר רב יהודה, אמר
 30 שמואל, מפני מה אמרו חכמים במשנתניו 'בתולה נשאת ליום
 31 הרביעי', ולא אמרו שתנשא ביום ראשון, שאף למחרתו בית דין
 32 יושבים לדון, הטעם הוא לפי ששנינו במשנה להלן (ו), לגבי אדם
 33 שקידש אשה ותבעה והזוירה להכין צרכי חופתה, שנותנים
 34 לבתולה שנים עשר חודש להכנות אלו, ולא למנה שלשים יום,
 35 ואם הגיע זמן זה ולא נישא, מכאן ואילך אוכלות משלו – חייב
 36 הבעל במזונות ארוסתו כאילו נשאה כבר, וכן אם היא בת ישראל
 37 הנשאת לכהן, אוכלות בתרומה. מסיים שמואל את ביאורו: הרי
 38 דבר זה פשוט הוא, שאם הגיע זמן הנישואין באחד מימי השבוע
 39 שאינו ראוי לנישואין, שאינו חייב במזונותיה, שהרי אין העיכוב
 40 מצידו, אלא מחמת תקנת חכמים, אך יכול הייתי לומר שאם הגיע
 41 זמן הנישואין ביום אחד בשבת, והא מעלה לה מזונות, שכן לפי טעם
 42 התקנה השנוי במשנה יכול לישא אף ביום ראשון שהרי למחרתו
 43 בית דין יושבים בעיירות, לכך שנינו בתולה נשאת ליום הרביעי,
 44 למעט שאינה נשאת ביום הראשון, ואינו חייב במזונותיה עד
 45 שגיע היום הרביעי.
 46 תמזה הגמרא: אמר רב יוסף, מריה – רבנו דאברהם, לשון תמיהה,
 47 תלי – איך תולה שמואל 'תניא' ב'דלא תניא' – את ביאור המשנה
 48 השנויה, במשנה שאינה שנויה. מבררת הגמרא את קושייתו: הרי
 49 תניא ורי לא תניא – איזו מהמשניות שנויה ואיזו אינה שנויה, הלא
 50 הא תניא והא תניא – הרי שתידין שנויות, במשנתניו שנינו
 51 ש'בתולה נשאת ליום הרביעי', ולהלן בפרק חמישי שנינו את הדין
 52 של 'הגיע זמן ולא נישא'. מבארת הגמרא: אלא כך תמה רב יוסף,
 53 תלי תניא דמפרש מעמא, דתניא דלא מפרש מעמא – כיצד תלה